Podplukovník Karel Novotný

PLÁNOVÁNÍ u teritoriálních štábů

V současné době je nutné zajistit trvalou, těsnou a komplexní návaznost přípravy stranických a státních orgánů a ozbrojených složek na všech stupních řídícího stranického, státního i vojenského aparátu; přitom maximálně přihlédnout k vytvoření takových podmínek, které by v nejširším rozsahu umožňovaly centralizované řízení příprav i vlastní plnění úkolů a zabezpečovaly **jednoduchý přechod z mírového na válečný stav.**

Objevila se celá řada hypotéz k řešení tohoto úkolu. Potvrzení jejich odpovědnosti může být v mírových podmínkách ověřeno pouze experimentální formou cvičení. Jednu z takovýchto rozsáhlých možností vytvořilo cvičení VLTAVA. Zejména pro činnost polních i teritoriálních štábů, stranických i státních orgánů, dávalo široké možnosti **poznání a uplatnění nových pracovních metod** při řešení úkolů počátečního období války, včetně období přípravného.

V článku věnuji pozornost některým závažnějším problémům spojeným s metodikou plánování u teritoriálních štábů.

Nedávno vyšel návrh nové směrnice „Zásady vedení soudobých operací" (front-armáda). Zahrnuje poznatky a zkušenosti získané hlubokým vědeckým rozborem charakteru soudobé války a způsobu jejího vedení. Směrnice vycházejí i ze zkušeností, získaných z řady cvičení, prověrek a zaměstnání ve štábech a vojscích států Varšavské smlouvy, především sovětských ozbrojených sil (1).

Nově připravená operační směrnice dá polním štábům (vycházím z návrhu) dobré podklady pro plánování a řízení operací. Ve spojení s připravovaným „Předpisem pro polní službu štábů" vytvoří i předpoklady k jednotnému chápání obsahu a formy jednotlivých dokumentů i k jejich jednotnému zpracování. A přitom jmenovaná směrnice i předpis už **jenom navazují na dříve vydané;** tzn., že polní štáby mají už dnes vytvořen solidní základ systému práce i ujednocené názory na zpracování základních dokumentů.

*

Naprosto odlišný je stav u teritoriálních štábů, kde předpis chybí (2). Tato skutečnost má vliv na celkovou činnost a usměrnění prací teritoriálních štábů. Cvičení VLTAVA ukázalo v tomto směru řadu nových problémů a to jak v oblasti vlastního plánování, tak v činnosti těchto štábů. Potvrdilo v zásadě potřebu vojenských teritoriálních orgánů, nutnost jejich těsného sepětí se stranickými i státními orgány a vyzdvihlo důležitost součinnostních vztahů směrem k polním štábům.

Od vytvoření vojenských okruhů v jejich nové organizaci byla vyřešena řada závažných úkolů a získány zkušenosti při nácvicích, ale jejich hlubší praktické ověření, zejména v návaznosti na činnost polních svazů, svazků, útvarů a zařízení a na činnost stranických a státních orgánů v plánovacím procesu, bylo možné teprve na cvičení VLTAVA.

Bude jistě vhodné cvičení většího rozsahu plánovat jako společná se stranic-

kými, státními orgány a orgány LM, VB i CO. A přípravu teritoriálních orgánů v nejbližších dvou letech řešit jako samostatnou problematiku.

Příprava teritoriálních orgánů k plnění úkolů za války musí totiž nutně vycházet z hledisek spojených nejen s přípravou ozbrojených sil, ale i z problémů spojených s přípravou státního území, ekonomického a vědeckotechnického potenciálu a problematiky spojení s přípravou institucí státních, ekonomických, školských, společenských i zájmových organizací při řešení obrany. Nesmíme zapomínat ani na problematiku civilní obrany (3). To představuje kromě specifiky odborných vojenských otázek i celou řadu nových věcí, s nimiž se musí seznámit teritoriální orgány v daleko širším a hlubším měřítku než doposud.

Nás zajímá ze všech těchto otázek jen první — příprava ozbrojených sil — a to ještě jen z dílčího problému spojeného s plánováním a použitím ozbrojených sil umístěných na území okruhu v počátečním období války, s přihlédnutím ke cvičné situaci.

Pokud uvedu některé základní dokumenty, je nutné na ně dohlížet **jako na možné vzory cvičných dokumentů**, jejichž forma i obsah byl přizpůsoben potřebám cvičení. V zásadě jsem toho názoru, že je nutné odbourat dosavadní, převážně administrativní formy v oblasti řízení u teritoriálních orgánů, které byly zakořeněny hlavně u KVS a OVS a najít v novém systému pružnější formy práce, odpovídající vojenskému systému řízení a velení. Uváděný systém práce, formu i obsah dokumentů, můžeme plně aplikovat i pro stupeň KVV.

Štáb okruhu pracoval na počátku cvičení v mírové organizaci, cvičící KVS a OVS v organizaci KVV a OVV. Ostatní štáby svazů a svazků, v rozsahu stanoveném Organizační směrnicí pro cvičení. Vydaný náměť dal první podklady pro činnost na všech stupních velení a uvedl cvičící do „situace".

Plánování zahájil štáb okruhu převzetím dvou dokumentů:

— „Směrnice velitele JZF" určené pro plánování činnosti polní armády (14A) a

— „Směrnice MNO" určená pro plánování činnosti válečného okruhu.

Štáb od tohoto okamžiku plánoval souběžně ve dvou oblastech:

a) příprava a plánování úkolů armádní operace,

b) příprava a splánování úkolů okruhu za války.

V této době chyběla štábu jedna centrální směrnice, která by určovala společné úkoly všem svazkům, svazům, útvarům, ústavům a zařízením na území okruhu, z nichž vychází delší plánovaná činnost.

Domnívám se proto, že na příštím cvičení by měl MNO/GŠ předem vydat jeden dokument (směrnici) a to jako dokument základní před doručením obou dříve jmenovaných směrnic. V něm by měly být v zásadě stanoveny vojenskému okruhu úkoly základní a úkoly přesahující mobilizační rámec vzhledem k jeho vztahům ke svazům, svazkům, útvarům, ústavům a zařízením dislokovaným na jeho teritoriu.

Na základě této základní „Směrnice" pak přijme velitel okruhu **„Rozhodnutí pro plnění úkolů vojenského okruhu na období příprav a zahájení operace"**. Toto rozhodnutí řeší základní vztahy ozbrojených složek na teritoriu okruhu, jako např. otázky podřízenosti, vyčleňování, velení, součinnosti, řízení přesunů na území okruhu, zásobování, materiálně technické a zdravotnické zabezpečení apod.

Hlavním podkladovým materiálem k tomuto rozhodnutí může být:

— Vyhodnocení prostorů a objektů možného jaderného napadení;

— Směrnice MNO;

— Plán (cvičného) mobilizačního rozvinutí vojsk;

— Výpis z plánu přesunů MNO/HT SVD;

— Výpisy ze směrnic velitelů a náčelníků druhů vojsk a služeb.

Cvičící okruh měl podobný dokument zpracován. Ukázal se jako opodstatněný a stal se podkladem pro další práci štábu (4). Na základě tohoto rozhodnutí je výhodné teprve potom přistoupit k rozpracování další dokumentace už diferencovaně pro oblast přípravy a vedení armádní operace a oblast přípravy a plnění úkolů válečného okruhu.

U příslušníků polního štábu to představuje operační orientaci na základě obdržené „Směrnice velitele frontu", která s hrubým zámyslem velitele dává podklady k přípravě rozhodnutí (písemné a grafické). Následuje přijetí rozhodnutí, které schválí velitel frontu. A tím se prakticky rozbíhá další plánovací proces.

U příslušníků teritoriálního štábu to znamená též zajistit přípravu a provedení operační orientace na základě „Směrnice MNO" s vydáním hrubého zámyslu k plnění úkolu. V dalším to představuje přípravu rozhodnutí (5) a jeho plnění ke schválení MNO.

Po schválení rozhodnutí začíná vlastní plánování štábu teritoriálního velení. Nej-

prve je nutné zpracovat souběžné dva dokumenty:

a) grafický — „Operační plán vojenského okruhu pro činnost za války" s příslušnými tabulkami a

b) písemný — „Rozkaz velitele okruhu" s přílohami (6).

Na cvičení byl zpracován **„Rozkaz velitele okruhu"** s přílohami a vydán v nutném rozsahu i podřízeným Krajským vojenským velitelstvím. Podle zkušeností by měl obsahovat:

a) **Uskupení vojsk protivníka** proti teritoriu okruhu s předpokládaným zámyslem jeho činnosti, zejména v použití jaderných prostředků.

b) **Úkol vojenského okruhu** pro zabezpečování polních vojsk, pro součinnost se stranickými a státními orgány a pro činnost teritoriálních útvarů, ústavů a zařízení za války. V dalších bodech uvádí způsob vyčlenění štábů i svazků (včetně způsobů předání do jiné podřízenosti), úkoly jednotlivým KVV, úkoly podřízeným útvarům, úkoly pro boj s výsadkem, OPZHN (hlavní úsilí OPZHN včetně základních úkolů součinnosti s orgány Komisí obrany a CO), základní úkoly PVO, ženijní opatření, mobilizační opatření, technické a dělostřelecko-technické zabezpečení, materiální a zdravotnické zabezpečení, spojení, velitelská stanoviště, úkoly pro zpracování dokumentace (termíny) a hlášení.

Grafický plán můžeme chápat jako operační plán okruhu (7), který se stane hlavním dokumentem štábu okruhu (8) pro řešení základních úkolů, spojených s obranou a ochranou teritoria a se zabezpečením vojsk (ať už vlastních a nebo dočasně rozmístěných na území okruhu).

Díváme-li se na dokument z tohoto hlediska, měl by hlavně obsahovat:

— zámysl splnění úkolů (vyjádřený stručným textem na mapě),

— uskupení nepřítele, jeho možný zámysl činnosti s důrazem na použití ZHN, možné prostory vysazení výsadku a náletové směry,

— dislokaci svazků, útvarů, ústavů a zařízení na území okruhu,

— dislokaci chráněných objektů se systémem střežení a vyznačením potřebných sil ku střežení,

— dislokaci sil vyčleněných k boji s výsadky (včetně LM, VB a popřípadě CO),

dislokaci PS a sestavu při zaujetí krytu těchto jednotek,

— TRHS,

— manévr prostředky PVO,

— HAS a KPS,

— systém velení a spojení.

V tabulkách na mapě (nebo v přílohách) by mělo být vyznačeno všechno, co je nutné k rychlému přehledu a řešení situací na okruhu. Nám se osvědčilo v podobném dokumentu mít uvedeny tyto údaje:

— prostředky jaderného napadení (nepřítele),

— organizace výsadkových jednotek nepřítele (síly, prostředky) s vyhodnocením doby možného vysazení,

— přehled sil a prostředků k zjišťování nepřátelských výsadků,

— přehled sil a prostředků k zabezpečení úkolů okruhu,

— přehled dob pohotovosti a zmobilizování u hlavních útvarů a zařízení,

— hlavní údaje materiálního, zdravotnického a technického zabezpečení.

Jedním z velmi důležitých dokumentů, zpracovaných teritoriálním štábem (operačním oddělením), byl grafický **„Plán OPZHN okruhu"** (9).

Při jeho zpracování jsme vycházeli z předpokladů rozsáhlého použití jaderných zbraní, které nutně a zásadně ovlivní řadu jednotlivých plánovaných úkolů, ať už je plní štáby nebo vojska. Na teritoriu okruhu musíme kromě toho počítat i s úkoly, které plní stranické a státní orgány, i s řadou vztahů vůči civilnímu obyvatelstvu, jejichž činnost bude rovněž rozsáhle ovlivněna použitím jaderných prostředků.

Je proto nutné **předem připravit a splánovat opatření,** která by pomáhala snižovat na minimum možné ztráty na území okruhu po jaderných úderech a zabezpečovala zároveň rychlé obnovení bojeschopnosti svazků, útvarů a zařízení na území okruhu.

Základem uvedeného plánu bylo grafické vyjádření dislokace všech svazků, útvarů a zařízení na území okruhu. Zpracován byl — a to se jeví jako nejvýhodnější — pro variantu nejsložitější, tedy pro nenadálé napadení, kdy vojska polního sledu jsou vyváděny do operační sestavy. Je proto nutné mít v plánu i plánované prostory a vyhražené prostory svazků a útvarů, vyčleněné komunikace se sítí kontrolně pořádkových stanovišť (prostředek pro zjišťování úderů, síť TRHS i VRS, dislokaci letek vzdušného radiačního průzkumu a plánované osy jejich průzkumné činnosti.

Pro rychlé řešení likvidace následků a přehled možností je výhodné mít na plánu vyznačeny prostory plánovaných MSO zřizovaných péčí KVV i svazků, stávající zdravotnická zařízení s udáním kapacity a plánovaná opatření se strany CO, jež mohou být využita ve prospěch

vojsk. Je dobré mít na mapě i přehled o rozmístění a kapacitě obnovovacích a udržovacích jednotek, ženijní opatření, místa zdravotnických odsunů a odsunů poškozené techniky.

V tabulkách je výhodné mít přehled o silách a prostředcích, jichž je možné na území okruhu využít k rychlé likvidaci následků. Kromě toho je nutné mít na mapě systém velení, spojení a přehled signálů, včetně tabulky pro povětrnostní údaje.

Plán musí být sladěn se štábem polní armády, s orgány Komise obrany i orgány CO, aby bylo dosaženo plné návaznosti na komplexní řešení likvidace následků. Jedině tak může být zabezpečena účinnost a rychlost těchto opatření.

*

Dalším velmi závažným úkolem teritoriálního štábu okruhu polního štábu armády bylo **řízení a zabezpečení přesunů na teritoriu okruhu.**

Vcelku jasné jsou úkoly po zaujetí operační sestavy v průběhu boje, kdy teritoriální štáb prvořadě zabezpečuje přesuny hlubokých operačních záloh teritoriem okruhu.

Tuto problematiku řešil pplk. V. Lidický v článku „Řízení a zabezpečení přesunů na teritoriu" (10). Cvičení potvrdilo v zásadních otázkách řešení úkolů spojených s přesuny ve smyslu uvedeného článku a nepovažuji proto za nutné znovu se k této problematice vracet. Chtěl bych však podtrhnout jednu důležitou okolnost a to je **zabezpečení řídící funkce operačního oddělení při plánování a řízení přesunů,** zejména z hlediska orgánů dopravy. Jejich podřízenost týlu má podle mého názoru řadu kladných, ale na druhé straně i záporných jevů.

Faktem zůstává, s ohledem na zvláštnosti vojenských přesunů a přeprav, že velení vojenským přesunům a přepravám přísluší výhradně velitelům všech stupňů, až po nejmenší přesunující se jednotky. To tedy znamená, že velitelské orgány se rozhodující měrou podílejí na přípravě podkladů, vlastním zpracování plánů přesunů i vydávání příslušných nařízení.

Na cvičení byl základní **„Plán přesunů"** zpracován na stupni okruhu podle rozhodnutí velitele okruhu a výpisu z „Dopravního plánu MNO/HT - SVD". Vzhledem k dislokaci vojsk i směrech přesunů do operační sestavy, kdy řada přesunujících se jednotek jen z části mohla využívat určených automobilních silnic, zpracovávalo operační oddělení „Plán přesunů" (11) za značně ztížených podmínek personálního obsazení, jako samostatný plán. Spolupracovali na něm kromě ostatních složek štábu i vyčlenění příslušníci dopravy vojsk (jako orgán výkonný),

Výpisy a potřebná nařízení podřízeným svazkům a útvarům vydávalo rovněž operační oddělení. Zatím celé oddělení dopravy vojsk mohlo pracovat pouze na omezených úkolech (pokud jde o silniční přepravu) a bylo nuceno čekat na dokončení plánu přesunu. Teprve pak mohlo dopracovat do vlastního plánu (12) další přesuny tak, aby nebylo narušené zaujetí operační sestavy přesuny druhých sledů a záloh.

K vlastnímu řízení a zabezpečení přesunů bylo nutné vytvářet samostatné orgány pořádkové a regulační služby, protože určené orgány pořádkové a regulační služby (silniční pořádkové prapory) obsazují jen určené automobilní silnice a kromě toho jejich funkce není řídicí funkcí.

Dále bylo nutné k zabezpečení velení a řízení přesunujících se svazků a útvarů vytvářet z operačního oddělení centrum velení a řízení a sem přibírat orgány dopravy vojsk.

Stojí zde tedy vedle sebe dva systémy, v nichž rozhodující úkol mají velitelské orgány s právem velet a řídit a druhý závislý, ale rozsáhlý systém, schopný zatím pouze registrovat. Z hlediska efektivnosti bude naprosto odpodstatněný požadavek, část orgánů dopravy vojsk organicky včlenit do skupiny pro plánování a řízení přesunů. Tím vytvořit podmínky jednotného a ekonomického plánování i řídícího centra, schopného zabezpečovat velení, součinnost i kontrolu k jednomu úkolu s možností využít v budoucnu efektivně i nové strojové techniky.

Mezi další důležité pomocné dokumenty patřila **„Mapa koordinace prostorů"** složená z několika samostatných map, zpracovaných k jednotlivým stupňům pohotovosti, k situaci po vyhlášení bojového poplachu a k zaujetí operační sestavy. Tyto dokumenty jsou nutné, poněvadž zabezpečují koordinované rozmísťování sil a prostředků na území okruhu a dávají základní podklady pro rozhodování velitele při vyvádění vojsk do operační sestavy a prostorů bojové činnosti. Dosavadní praxe — mít jednu mapu pro narůstání nebezpečí a postupně přijímání opatření ke zvýšení pohotovosti — nevyhovuje.

Poznámky k textu

(1) — Podrobnosti v článku generálmajora J. Voštery „Operace armády a frontu" (VM 1/65).

(2) — Kromě vydané „Působnosti" a řádů i předpisů obecně platných pro činnost všech štábů.

(3) — Srovnej pplk. M. Ždímal „Všelidová obrana socialismu" (VM 2/65).

(4) — Možný obsah „Rozhodnutí velitele okruhu": Základní údaje o uskupení vojsk protivníka proti teritoriu okruhu, úkoly okruhu, rozhodnutí v hlavních oblastech činnosti(k zabezpečení a uvedení vojsk okruhu do bojové pohotovosti, příprava i provedení mobilizace na území okruhu, předcházení možným ztrátám na zálohách, součinnostní vztahy, zabezpečení obrany teritoria a součinnost LM, VB, CO, vyčlenění sil, vyčlenění štáb armády, svazků, útvarů i zařízení do podřízenosti F, MNO apod., stanovení základních úkolů jednotlivých svazů, svazků, KVV, útvarů a zařízení, stanovení základních opatření OPZHN, PVO, materiálního, technického a zdravotnického zabezpečení.

(5) — Rozhodnutí jen písemné (rozšiřuje a konkretizuje původní „Rozhodnutí velitele okruhu" časově i prostorově, se zaměřením na síly a prostředky válečného okruhu.

(6) — Přehled vyčleňování svazů, svazků, útvarů do jiné podřízenosti, Rozkaz velitele okruhu pro uvedení do bojové pohotovosti a zmobilizování, Plán spojení, Směrnice velitele okruhu pro týlové zabezpečení. Samostatně vydat nařízení pro zabezpečení bojové činnosti (podřízeným vydávat přílohy jen v nutném rozsahu).

(7) — Na stupni KVV (OVV) grafické rozhodnutí velitele KVV (OVV) pro činnost za války.

(8) — Obdobně u štábu KVV a OVV jako grafické rozhodnutí.

(9) „Plán OPZHN kraje" s podobným obsahem.

(10) — VM 2/65, str. 29—37.

(11) — Obdobně tomu bylo při všech předchozích cvičeních.

(12) OVD zpracovává „Dopravní plán okruhu", tvořený ze dvou částí (část silniční a část železniční dopravy). V silniční části plánu dopravy tvoří jednu část „Plán obsazení silničních tahů" (forma grafikonu) a druhou část tvoří písemné výpisy sledovaných proudů. Obojí pouze pro určené automobilní silnice. O přesunech mimo tyto silnice není přehled.